Kaivosteollisuus

12.11.2024

Ympäristövaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain, ympäristönsuojelulain ja vesilain 3 ja 11 luvun muuttamisesta (HE 175/2024vp)

Kaivosteollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä ja kunnioittavasti tuo esille seuraavaa:

Yleisesti

Hallituksen esitykseen sisällytetyt mahdollisuudet hankekohtaisiin poikkeamisiin vesienhoidon ympäristötavoitteista perustuvat vesipuitedirektiiviin mutta ovat saaneet merkityksensä EU-tuomioistuimen ratkaisuista. Kotimainen lainsäädäntö on ollut tässä suhteessa epäselvää erityisesti toimivaltaisen viranomaisen osalta. Kansallinen harkintavalta vesipuitedirektiivin artikla 4.7 täytäntöönpanossa on varsin rajattua, kuten hallituksen esityksestä hyvin ilmenee.

On tärkeää, että myös jo olemassa olevia laitoksia voidaan edelleen kehittää ja siten hyödyntää jo rakennettuja teollisuusympäristöjä ja infrastruktuuria. Kaivostoiminnan osalta haluamme erityisesti alleviivata, että mineraaliesiintymän hyödyntäjällä (kaivosyhtiöllä) on varsin vähäinen mahdollisuus vaikuttaa toiminnan sijaintiin ja siten toiminnan vesistövaikutuksiin.

On tärkeää, ettei uusi lainsäädäntö aseta liian tiukkoja rajoja teollisuuden toimintaedellytyksille. Suomessa vesistöjen kuormituksesta teollisuuden osuus on varsin rajattu, noin 10 %. Teollisuuden osalta on myös tehty paljon toimenpiteitä vesipuitedirektiivin voimassaoloaikana vesistövaikutusten vähentämiseksi.

Hallituksen esityksen tausta-ajattelu uusista säännöksistä sekä muutoksista nykyiseen lainsäädäntöön on kehittynyt viime parin vuoden aikana. Siitä huolimatta säännökset jättävät – ympäristöoikeudellisten normien tapaan – tulkinnalle tilaa. On tärkeää, että valtioneuvosto seuraa tulevat vuodet lainsäädännön soveltamisen ja tulkintojen kehittymistä ja tarvittaessa käynnistää muutostoimet. Erityisen tärkeää tämä on siksi, että EU:n komission työlistalla näyttäisi jatkuvasti olevan toimia vesipuitedirektiivin suhteen.

Kaivosteollisuus ry pyytää saada muistuttaa, että teollisuuspäästödirektiivin muutoksesta johtua Suomen metallimalmikaivokset siirtyvät ns direktiivilaitoksiksi siirtymäajan jälkeen. Kesällä 2024 käynnistynyt valmistelutyö tulee sivuamaan vesipuitedirektiiviä monilta osin.

Kaivosteollisuus ry

Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
toimisto@kaivosteollisuus.fi
www.kaivosteollisuus.fi
Y-tunnus: 1743558-8

Toteamme vielä, ettei vesipuitedirektiiviä sovelleta kaivostoiminnassa siltä osin, kun EU:n metallien tarvetta tyydytetään tuonnilla Indonesiasta, Venäjältä tai Keski-Afrikasta. Esimerkiksi Suomi tuo saman verran kuin se itse tuottaa.

Korostamme tarvetta selvittää mahdollisuuksia kompensaation käyttöönottoa eräänä työkaluna välttää kohtuuttomia lopputuloksia tilanteissa, joissa vastaanottava vesimuodostelma on pitkän ajan kuluessa saatettu nykyluokittelussa tyydyttävään tai sitä heikompaan tilaan.

Soveltamisala

Kaivosteollisuus ry on arvioinut, että uusi lainsäädäntö tulee sovellettavaksi useissa eri kaivoshankkeissa tulevien vuosien mittaan. Kaivostoiminnalle on tyypillistä lisärakentaminen esimerkiksi rikastushiekka-altaiden sekä sivukiven varastoinnin tarpeisiin. Kokonaan uusien kaivoshankkeiden osalta arvioimme lupatilanteen edelleen kiristyvän ns Weser-ratkaisun myötä.

Käynnissä olevien kaivosten osalta tilanteet, joissa esiintymän mineralisaatio sinänsä mahdollistaa toiminnan jatkumisen mutta lisärakentaminen voi muista syistä estyä, tulevat mahdollisesti lisääntymään. Aikaisemmin päätetyn investoinnin jatkaminen voi tulla arvioitavaksi tekijöillä, joita ei alun perin ollut tiedossa.

Pohjaveden pilaamiskiellosta ja vesienhoitolain heikentämättömyysvaatimuksesta

Pohjaveden pilaamiskielto ympäristönsuojelulain 17 §:ssä on keskeinen osa suomalaista vesiensuojelua, jolla on ollut keskeinen ohjausvaikutus myös teollisuuden lupaehdoissa. Lupaharkinnassa on tähän saakka tullut ottaa huomioon kyseinen pohjaveden pilaamiskielto, joka on lähtökohtaisesti kattanut laajasti erilaiset pohjaveden laatuun vaikuttavat toimenpiteet niin pohjavesialueilla kuin niiden ulkopuolella. Mikä on jatkossa ympäristönsuojelulain 17 §:n ja nyt ehdotetun pohjaveden heikentymättömyysvaatimuksen suhde? Pyydämme valiokuntaa selkiyttämään mietinnössään uuden lainsäädännön ja perinteisen, vahvan pilaamiskiellon suhdetta.

Erityisesti kaivostoiminnassa on tärkeää huomioida luonnolliset ylitykset vedenlaatunormeissa. Kaivokset luonnollisesti sijoittuvat näille alueille, jotka ovat geologisesti poikkeavilla pintavesimuodostumilla.

Hallituksen esityksessä ei ole riittävästi tunnistettu sitä, että Suomessa vesipuitedirektiivin tarkoittamia seurantapaikkoja on pohjavesialueilla varsin vähän, ja ne on usein sijoitettu tunnistettuihin riskikohteisiin. Viittaamme Teknologiateollisuus ry:n lausunnossa EU-tuomioistuimen ratkaisun C-535/18 osalta esitettyyn.

Yksittäisiä havaintoja

<u>Luokitellut pohjavesialueet</u>

Kaivosteollisuus ry esittää, että lain perusteluissa selkeytetään käsittelyssä olevan uuden lainsäädännön ja Suomessa käytössä olevan perinteisen pohjavesiluokituksen suhdetta. Perusteluissa tulisi lisätä maininta luokitelluista pohjavesialueista, joiden osalta lakia sovelletaan.

On käytännön esimerkkejä, joissa laadullisesti selvästi talousvesikäyttöön soveltumattomia pohjavesimuodostumia luokitellaan 2-luokan pohjavesialueiksi, mikä johtaa siihen, että ne tulevat

nyt lausunnolla olevan lain heikentämiskiellon piiriin ja siten vaikeuttavat niiden lähialueilla sijaitsevien hankkeiden toteuttamista.

Esimerkki kohtuuttomasta tilanteesta

Esimerkkitapauksena kaivos tai muu teollisuuslaitos, jonka ensimmäinen vastaanottava purkuvesistö (pienehkö järvi) on tyydyttävässä tilassa. Järveen kohdistuva kuormitus aiheutuu todennettavasti valtaosin muista tekijöistä kuin kaivoksesta eli ei-luvanvaraisista toiminnoista. Kaivoksen aiheuttama lisäkuormitus saattaisi potentiaalisesti hidastaa hyvän tilan saavuttamista. Vaikka kyseinen kaivoshanke luokiteltaisiin kestävän kehityksen mukaiseksi hankkeeksi ja siten lukeutuisi poikkeuslupamenettelyn piiriin, ei hallituksen esityksen perusteella ole selvää, voitaisiinko poikkeamismenettelyä soveltaa kyseiseen tapaukseen. Lisäksi tässä ja monessa muussa tapauksessa suurimpia kuormittajia ei mitenkään säänneltäisi tämän lain nojalla vaikka nimenomaan ne olisivat avainasemassa hyvän tilan saavuttamisen tavoitteen kannalta.

Kaivosteollisuus ry esittää kyseistä poikkeamismenettelyä koskevaa 20 c §:ää täydennettäväksi muotoon:

> *Pintavesimuodostuman ekologisen tilan huononeminen erinomaisesta hyvään tilaan tai hyvän tilan saavuttaminen estyy tai hidastuu uusista kestävän kehityksen mukaisista toimista johtuen.*

Lain perusteluissa tulisi lupaharkinnan osalta myös korostaa, että harkinnassa tulee riittävästi huomioida poikkeusmenettelyn kohteena olevan hankkeen kuormituksen osuutta purkuvesistön kokonaiskuormituksesta ja tämän merkitystä kyseessä olevan vesistön ekologiseen tilaan.

Kaivosteollisuus ry

Pekka Suomela, toiminnanjohtaja